

De nationella språkens -finska, karelska och vepsiska - situation i Karelska Republiken i Ryssland

Rapport från studieresan till Petrozavodsk i maj 2010

Våren 1989 gjorde jag mitt första besök i Karelska Republikens huvudstad Petrozavodsk. Det var lätt att röra sig i stan. Gatunamn och affärsskyltar var på finska och på ryska. Det var inte svårt att hitta människor som pratade finska. Det var perestrojkans tid. De nationella språken fick mera utrymme i media. Sändningar på karelska och vepsiska började i radio och tv. Nyheter på finska hade funnits från början.

Det fanns en nyhetstidning på finska sedan 1920 Karjalan Sanomat och en tidskrift för barn, Kipinä, som hade startat år 1986 och kulturtidskrift Carelia, som hade kommit ut sedan 1928.

På 1990-talet startades det flera tidningar/tidskrifter på de nationella språken: "Oma mua" på Olonets karelska, "Vienan Karjala", på språkvarianten från norra Karelen och "Kodima" på vepsiska.

Precis som för 21 år sedan hade jag med mig kaffe till människor jag skulle träffa.

Men staden jag kom till i maj 2010, var inte densamma. Den slitna och gråa staden hade fått en rejäl ansiktslyftning: fasaderna var renoverade, husen målade, gatorna lagade och staden hade genomgått vårstädning. I juni 2010 hade staden stor fest, republiken fyllde 90 år. Gäster väntades från Moskva och utlandet.

Men det finska inslaget i staden var borta: gatuskyltarna var bara på ryska och med kyrilliska bokstäver, affärsmamn likadant. Finska hördes inte på gatorna.

Lite siffror

Enligt tillgänglig statistik finns det i Karelska Republiken drygt 700 000 invånare. Av dem är (2002) 76% ryssar, 9,2 % karelare (14% säger karelare själv), varav hälften kan karelska, 5,3 vitryssar, 2,5 % ukrainare 2 % finnar och 0,7% vepser.

Enligt lagen får man använda finska, karelska och vepsiska i umgänge, i uppfostran, i undervisningen och i det skapande arbetet. Lagen från 2004 garanterar stöd för att uppehålla och revitalisera de nationella språken.

För att ta reda på dagens situation träffade jag chefsredaktörer och annan personal på alla redaktioner utom på Oma Mua, som fyllde 20 år och hade festligheter.

Radio och TV

Finska sändningar har funnits i radion från starten dvs från 1926. Sändningar på karelska startade på 70-talet och på vepsiska på 90-talet.

Radion sänder på nationella språken 8 minuters nyheter varje vardag kl. 07.40 och kl. 12.20 temasändningar, c:a 20 min.

I TV sänds nyheter på vardagar kl. 14.30 c:a 16-18 minuter. På torsdagar är det 55 minuters temasändning. Förr fanns det regelbundet även barn- och ungdomsprogram, men nu bara sporadiskt.

Redaktionen består av 22 personer.

Det finns sex tidningar/tidskrifter på nationella språken.

Det är förlaget Periodika, som ger ut dem. Upplagorna är små och annonserna saknas. Tidskrifterna finansieras med allmänna medel. (Hur påverkar detta innehållet?)

Karjalan Sanomat (www.karjalansanomat.ru) är den största finskspråkiga nyhetstidningen. Den fyllde 90 år i höstas. Upplagan är 1200 ex, 400 går till Finland, kommer ut en gång per vecka. Åtta journalister och två översättare jobbar där.

Kulturtidskriften **Carelia** (<http://Carelia.rkperiodika.ru>) har kommit ut på finska sedan 1928. Den kommer ut en gång per månad, sex journalister. Den har A5 - format, c:a 150 sidor, varav en del är i färg.

Upplagan är 750 ex. i Karelen, 11.000 till Finland. Innehåll: skönlitteratur, översatta essäer, dikter etc. Stödet har minskat, t.ex. medel för att använda frilansare eller experter har minskat med 25%.

Barntidskriften **Kipinä** (www.kipina.ru)- grundad 1986- är inte längre finskspråkig, utan 4-språkig: finska, vepsiska, Ollonets karelska och den norra varianten av karelska. Upplagan är 1050.

Vienan Karjala (<http://vienan.rkperiodika.ru>) tidskriften på norra karelska är grundad 1999 och den kommer ut två gånger per månad. Den har fyra journalister, upplagan är 700 ex.

Tidningen **Oma mua** (www.omamua.ru) på ollonets karelska kommer ut en gång per vecka sedan 1990. Den har fem anställda.

Kodima (www.vepskodima.ru) -grundad 1993 - 4-sidig tidning kommer ut på vepsiska och ryska en gång per månad, upplaga 990 ex., 2,5 anställda. Tidningen får understöd från Unesco.

Undervisningen

I skolorna undervisas c:a 10.000 barn i finska och 3-4000 i karelska och c:a 200 i vepsiska. Man kan läsa de nationella språken antingen som modersmål, eller som andra språk. I Petrozavodsk finns en språkskola, Elias Lönnroth -skolan, där man kan läsa de nationella språken. Den grundades 1994 och då hade den 106 elever. Nu finns det 771 elever, men alla läser inte nationella språken. På universitetet studerar c:a 200 studenter de nationella språken. Det finns 22 lärartjänster plus några gästföreläsare. Det är svårt att rekrytera lärare, på 90-talet flyttade 10 lektorer till Finland.

Det finns fortfarande en finskspråkig **dramateater** "Den nationella teatern" i Petrozavodsk. Men dess framtid är just nu mycket osäker.

Sammanfattningsvis

Finskan var ett officiellt språk i Karelska Republiken från 1940 till 1956. Antalet finsktalande har dock minskat radikalt efter 1990. Då gav nämligen president Koivisto möjlighet för alla finsktalande att återinvandra till Finland. 30.000 personer har kommit till Finland, en del av dem just från Karelen. Men detta är inte det enda skälet.

Det finns även demografiska skäl.

Och det finns även språkpolitiska skäl.

De flesta jag intervjuade berättade, att man nu på olika sätt vill lyfta fram karelskan, som ett inhemskt språk och man betraktar finskan som "främmande" språk, som har kommit till Karelen under 1900-talet. Men många tycker också att karelskan är ett ungt språk. I skriven form har den inte funnits så länge och därför skulle karelskan behöva finskan som stöd eller som storebror, som någon sade.

Många tycker också att revitalisering av karelskan och vepsiskan har påbörjats för sent. Det är få barn som lär sig karelska eller vepsiska hemma.

Det finns en ungdomsorganisation Nuori Karjala (Ung Karelen) som hjälper karelska språket med olika projekt, t.ex. dockteater och språknästet. Det betyder att den äldre generationen, pensionärer, gör besök på dagis för att läsa högt och prata med barnen på de nationella språken som barnens egna föräldrar inte längre behärskar.

I Karelens beslutande organ finns inga representanter för de nationella språken.

Det blir intressant att följa utvecklingen. Finns de nationella språken kvar om 20 år? Det hoppas jag verkligen.

Umeå, 7 februari 2011

Kaarina Honkanen